

Багратян Грант Араратович,

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та менеджменту ДВНЗ
"Університет банківської справи" (м. Київ)*

Кліпа Іван Анатолійович,

аспірант кафедри економіки та менеджменту ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Київ)

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ

У статті поставлено завдання вирішити дилему ефективності соціальної політики. Проаналізовано, що за відсутності необхідних темпів зростання економічна політика стає не соціальною, а популістською. Визначено, що економічно ефективною є така соціальна політика, яка відповідає ustalеним на даний період часу соціальним стандартам і дозволяє забезпечити необхідні темпи економічного зростання.

Ключові слова: соціальна диференціація, соціальні стандарти, нерівність, розподіл доходів, концентрація багатства, економічне зростання.

Постановка проблеми. Україна стоїть на порозі якісних змін в економічній політиці. Основне завдання країни – досягти вищих темпів економічного зростання. Але для цього потрібні заощадження, накопичення та інвестиції. Як же досягти цього за низького рівня споживання та високого рівня бідності? Яким був досвід інших держав, що поставили і вирішили завдання перманентного зростання та за кілька десятиліть наздогнали за рівнем розвитку економічно розвинені держави? Отже, напрацювання рекомендацій щодо поєднання соціальних та економічних цілей розвитку має велике значення для України, котра вступила на шлях євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам соціальної політики приділяли увагу як провідні економісти сучасного світу (С. Кузнець, П. Кругман, Р. Стоун, Т. Пікетті та ін.), так і вітчизняні науковці (А.М. Колот, І.С. Кравченко, Е.М. Лібанова, О.В. Макарова, В.М. Новіков, І.Л. Петрова та ін.). Аналіз загальносвітового досвіду і порівняльний аналіз ряду країн показує, що завдання заощадження, накопичення та інвестування коштів на розвиток економіки країни можна вирішити ефективно, якщо знайти розумний підхід до соціальної політики.

Виділення не вирішеної раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження різних аспектів соціальної політики такий її першочергово важливий аспект як ефективне поєднання цілей соціального та економічного розвитку системно й комплексно науковцями не досліджений.

Метою статті є розробка концептуальних підходів та конкретних рекомендацій щодо підвищення гнучкості макроекономічної політики,

поєднання питань розвитку та зростання із задоволенням вимог соціальних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Людство завжди цікавило питання розмірів суспільного багатства і його розподілу серед членів суспільства. Безперечно, саме через "справедливість" вирішення цих питань спалахували міждержавні й громадянські війни, з'являлися соціально-економічні уклади, формувалися ті чи інші типи держав, методи управління суспільствами, виникали теорії, вчення і релігії. Заради багатства велася й ведеться постійна боротьба за владу, перерозподіл майна, руйнуються існуючі реалії і створюються нові.

Людство по-різному сприймало сутність поняття "справедливих відносин". В епоху Відродження це були права людини: "люди рівні, поки є рівними їх права". Сьогодні в добу глобалізації "справедливість" усе більше сприймається як рівна можливість [1, с. 14]. Упродовж багатьох століть людство виявляло спонтанне і "неусвідомлене прагнення" до справедливості. До середини XIX ст. точних даних про розміри багатства держав, сукупного продукту, а тим більше розподілу багатства не було. Історичний досвід показав, що для їх визначення потрібні як мінімум дві обставини: формалізований (статистичний) вимір багатства суспільства і систематичне вимірювання доходів окремих його членів (податки з доходів фізичних осіб). Щоб стягувати податки з певних доходів, передусім потрібно знати їх величину. Проте, незалежно від прогресу науки в цих питаннях, М. Лоренц у 1905 р. емпірично окреслив криву розподілу доходів у суспільстві [2], а через 7 років у 1912 р. на базі цієї кривої К. Джіні запропонував коефіцієнт.

Незабаром з'явилася реальна можливість застосування і розвитку цих інструментів на практиці. Спочатку система оподаткування частково охопила найманих працівників. В Англії вона з'явилася в першій половині XIX ст., а в Німеччині та Японії – наприкінці згаданого століття. До 1909 р. у Великобританії повністю сформувалася прогресивна система оподаткування найманих працівників, у США – в 1913 р., Франції – у 1914 р., Індії – в 1922 р. тощо [3]. Стосовно вимірювання величини сукупного продукту, то це питання було вирішене в період між двома світовими війнами завдяки роботам Саймона Кузнеца (Нобелівський лауреат 1971 р.) та Річарда Стоуна (Нобелівський лауреат 1984 р.). До цього у другій половині XIX ст. велися епізодичні спостереження за показниками національного доходу й сукупного продукту.

Соціальна диференціація є зворотною стороною проблеми “розподілу доходів”: будь-який розподіл означає диференціацію. Тома Пікетті зауважує: К. Маркс вбачав долю капіталізму доволі похмурою, оскільки протягом XIX ст. (1810–1860 рр.) темпи накопичення (концентрація багатства в руках капіталістів) істотно випереджали зростання споживання. Ймовірно тому темпи зростання економіки, особливо промислової, були доволі високими. Але наприкінці століття заробітна плата почала зростати. За 1870–1914 рр. завдяки швидкому зростанню заробітної плати робітників нерівність призупинилася. Після Першої світової війни (1914–1918 рр.) спостерігалось зменшення нерівності з одночасним зниженням післявоєнних темпів економічного зростання. В умовах підвищення заробітних плат зростання економіки за рахунок розширення попиту не відбувалось. Варто зауважити, що тоді спостерігався різкий стрибок інфляції, а в Німеччині навіть гіперінфляції. Нерівність зменшилася і революційна хвиля в більшості європейських країн та у США згасла. Проте, зростання споживання, зниження накопичення, масове поширення акцій серед населення загальмували інвестиції в реальний сектор економіки, що призвело до вибуху світової економічної кризи.

Водночас, у країнах, де рівень розвитку економіки був низький (наприклад, Росія) і де зростання споживання було неможливим, окремим політичним силам вдалося здійснити комуністичну революцію [3]. На сході у Німеччині та Росії були сформовані свої моделі управління економікою, які, з одного боку, на середньостроковий період за рахунок централізації ресурсів жорсткими державними заходами підвищили норми накопичення, а з другого, запровадили порівняльні мотиви у сфері соціальної політики та розподілу.

Друга світова війна ще більш масштабно, ніж Перша, збільшила централізацію ресурсів держав та зменшила нерівність за рахунок відносного зuboжіння середніх і багатих. С. Кузнець (разом з Р. Стоуном) спочатку запропонував систему національних рахунків, навчився і навчив інших техніки вимірювання багатства суспільств і держав, а потім описав криву (згодом ця крива була названа його ім'ям), яка встановлює зв'язок між економічним зростанням і нерівністю доходів (перегорнута “U”) [4]. Він встановив циклічний взаємозв'язок: для менш розвинених країн прискорення зростання економіки збільшує соціальний розрив між багатими й бідними, а для більш розвинених, навпаки, – розрив скорочується. Коли будь-яке суспільство вирішує, яким чином потрібно ділити ВВП, то зазвичай постає актуальне питання економічного зростання: чи буде воно стимульоване за рахунок пропозиції або попиту?

У другій половині XX ст. ще один Нобелівський лауреат П. Кругман спостерігав зовсім іншу картину. На його думку, післявоєнна Америка була суспільством середнього класу. Але, починаючи з 80-х (період “рейгономіки”) нерівність у США посилювалася. П. Кругман вважає, що посилення нерівності проходило на тлі політичної поляризації [5, с. 6]. Економісту вдалося порівняти нерівності 1920-го і 2005-го років. Так, у 2005 р. 20% найбільш багатих американців володіли 44,3% сукупного доходу. У 1920 р. ця цифра становила приблизно 43,6%. Водночас у 2005 р. 1% найбільш багатих американців володіли 17,4% сукупного доходу (в 1920 р. – 17,3%) [5, с. 16]. За 1960–1999 рр. відсоток працівників, об'єднаних у профспілках США, зменшився з 30,4% до 13,5% (у Канаді, навпаки, цей показник за той самий період часу зріс з 32,3% до 32,6%) [5, с. 151]. Середній федеральний податок на 1% найбагатших людей знизився з 34,6% до 31,1%, а підвищувався тільки в роки правління президента Б. Клінтона до 35,8%, коли вдалося звести до нуля бюджетний дефіцит США [5, с. 157]. На основі даних Світового банку представлено таблицю, яка дозволяє простежити еволюцію розподілу доходів, нерівність у відібраних нами країнах: Україні, Польщі, Естонії, Молдові, Грузії, Вірменії, Франції, Швеції, Китаї, Росії, США. Включено майбутніх партнерів України по ЄС, західних і східних сусідів, а також “колег” нашої країни за програмою “східне партнерство”, частина яких підписала договір про “асоціацію з ЄС” (Україна, Грузія, Молдова), і країни, які приєдналися до ЄАЕС (Вірменія).

У період з 2000 по 2014 рр. за показником “частка 10% найбільш багатих у сукупних доходах” в 6 з 11 країн спостерігалася тенденція зниження його значення, у трьох країнах цифра

підвищилася і в двох – залишилася незмінною. За показником “частка 20% найбільш багатих у сукупних доходах” цифри відповідно склали: 4; 3 і 4. За показником “частка 10% найбільш бідних у сукупних доходах” спостерігаються такі дані: 7; 0 і 4. За показником “частка 20% найбільш бідних у сукупних доходах” так само: 7; 0 і 4. Цілком

очевидно, що в розвинених країнах (США, Франція і частково Швеція) має місце плавне посилення нерівності. До цієї групи можна зарахувати також Естонію (окрім даних за 2000 р.). У перехідних економіках дещо знижується нерівність. Це особливо помітно в Молдові та Україні. Але підстав для оптимістичних висновків немає. У розвинених країнах

Таблиця 1. Розподіл доходів серед найбільш багатих і бідних категорій населення в деяких країнах [6]

Країни	Роки	Частка 10% найбільш багатих	Частка 20% найбільш багатих	Частка 10% бідних	Частка 20% бідних
Україна	2000	23,2 ¹	37,8	3,65	8,8
	2005	23,2	38	3,65	8,8
	2010	21	35,2	4,42	10,2
	2014	20,6	34,7	4,48	10,5
Польща	2000	26,1	41,1	3,23	7,87
	2005	27	42,2	3,07	7,51
	2010	25,8	40,7	2,77	7,28
	2014	25,2	40,2	3,3	7,99
Естонія	2000	27,6	43,1	2,68	6,93
	2005	26,2	41,4	2,57	7,23
	2010	24,3	39,8	2,45	7,08
	2014 ²	-	40,8	2,47	7,17
Молдова	2000	28,5	43,8	2,74	6,92
	2005	28,5	43,7	2,9	7,01
	2010	25,4	40,3	3,32	8,12
	2014	22,1	36,7	4,2	9,72
Грузія	2000	30,3	46,2	1,8	5,37
	2005	30,1	46,3	1,95	5,48
	2010	31,3	47,6	1,84	5,04
	2014	29,8	46,1	2,05	5,59
Вірменія	2000	29,6	44,2	3,04	7,56
	2005	30,8	44,7	3,33	8,05
	2010	26,2	40,3	3,82	8,94
	2014	25,7	40,1	3,52	8,45
Франція	2000	-	-	-	-
	2005	24	38,6	3,34	8,5
	2010	27,2	41,8	3,01	7,64
	2014	26,8	41,2	3,07	7,8
Швеція	2000	-	-	-	-
	2005	21,1	35,7	3,01	8,53
	2010	21,3	36	3,33	8,98
	2014 ³	21,5	36,2	3,17	8,7
Китай ⁴	2000	-	-	-	-
	2005	31,8	48,5	2,04	5,14
	2010	31,4	47,9	2,05	5,23
	2014	-	-	-	-
Росія	2000	27,6	43,7	2,49	6,43
	2005	31,4	47,8	2,22	5,77
	2010	31,1	47,4	2,23	5,84
	2014 ⁵	32,2	48,3	2,28	5,9
США	2000	30,4	46,1	1,81	5,37
	2005	30,2	46	1,66	5,15
	2010	29,4	45,8	1,62	5,09
	2014	30,2	46,4	1,7	5,1

¹ За 2002 р.

² За 2012 р.

³ За 2012 р.

⁴ Для Китаю — дані відповідно за 2008 і 2012 рр.

⁵ За 2012 р.

Заходу ми бачимо тенденції прискореного накопичення у зв'язку з випереджаючим і небезпечним для них піднесенням в економіках азіатських країн, що розвиваються (де традиційно спостерігається високий рівень накопичень). Отже, розвинені країни протистоять конкуренції з боку "азіатських драконів". Наочними прикладами сказаного є абеноміка (Сіндзо Абе, прем'єр-міністр Японії у 2006–2007, з 2012 р. і дотепер, поряд з К. Хамадою, Єльський університет, автором економічної політики девальвації ієни і збільшення грошової маси), а також трампономіка (Дональд Трамп, президент США, 2017–2020 рр.). "Трампономіка" – політика, розрахована на стимулювання зростання, внутрішнього споживання та зниження податків на доходи корпорацій.

За офіційною статистикою, у перехідних економіках навпаки бачимо збільшення споживання, зниження інвестицій і вплив капіталу. Вочевидь, якщо враховувати тіню економіку перехідних країн (тут вона в середньому становить 40%, тоді як у розвинених країнах Заходу 5–10%), а також вплив коштів і

капіталу, взяти до уваги концентрацію багатства в руках малої кількості кланів, то побачимо іншу картину. Академік Е.М. Лібанова та дослідницька група Credit Suisse справедливо вказують на надмірну концентрацію багатства в Україні. За нашими оцінками, 1% багатих українців володіють 82% сукупного доходу (нагадаємо, що в США у 2005 р. – 17,4%, а в світі – у середньому 50%). За такої статистики взагалі не залишається місця для малого і середнього бізнесу (МСБ). Низька частка МСБ породжує неефективну зайнятість і низькі темпи економічного зростання.

Нині уявлення про розподіл багатства маємо за даними таблиці 2. В ній представлені співвідношення 10 найбільш багатих родин до ВВП із відібраних нами країн за 2005, 2010 і 2016 рр. За цим показником країни, що розвиваються (Китай, Індія, Туреччина), і країни з перехідною економікою (Україна, Росія, Польща) виглядають набагато гірше розвинених країн, де концентрація багатства в руках 10 родин у 2–5 разів більша, ніж у розвинених країнах. Україна щодо цього виглядає

Таблиця 2. Ступінь концентрації багатства [7; 8; 9; 10; 11; 12]

Країна	Роки	ВВП, млрд \$	10 найбільш багатих сімейств, млрд \$	У процентах до ВВП
Україна	2005	86,1	-	-
	2010	136	16,7 ⁶	12,3
	2016	93,3	13,5	14,5
Польща	2005	306	-	-
	2010	479	-	-
	2016	469	14,2	3,0
Туреччина	2005	501,4	11,8	2,4
	2010	771,9	22	2,9
	2016	857,7	22,1	2,6
Росія	2005	764	42,7	5,6
	2010	1524	108,8	7,1
	2016	1283	124,3	9,7
Франція	2005	2204	68,3	3,1
	2010	2646	74	2,8
	2016	2465	141	5,7
Німеччина	2005	2861	89,9	3,1
	2010	3417	94,1	2,8
	2016	3466	119	3,4
Китай	2005	2296	-	-
	2010	6100	38,8	0,64
	2016	11199	121	1,1
Японія	2005	4755	44,5	0,94
	2010	5700	20,6	0,36
	2016	4939	64	1,3
США	2005	13093	236,6	1,81
	2010	14964	264,6	1,77
	2016	18569	452	2,4
Індія	2005	808,9	55,5	6,9
	2010	1656,6	137,1	8,3
	2016	2263,3	121	5,3

⁶ Для багатьох українців аналогічні дослідження веде журнал "Фокус". Наприклад, за 2010 р. статки 10 найбагатших українців цим журналом оцінюються в 23,5 млрд доларів [13].

дуже непристойно. Серед країн, відібраних для зіставлення, у нас найбільша концентрація багатства: 14,5%. Це майже у 5 разів вище, ніж у сусідніх державах: Польщі (3%) і Туреччині (2,9%). У нашій країні рівень бідності за національною шкалою у 2015 р. дорівнював 6,4% [14], а безробіття серед працездатного населення становило 9,7% (тільки за 2010–2016 рр. воно зросло з 8,9% до 9,7%) [15]. Стає очевидним, що таке підвищення економічної ваги окремих родин (кланів) можливе тільки за рахунок витіснення середнього класу. В розвинених країнах, як свідчать результати аналізу, нерівність посилюється (див. показники таблиці 1). Але там відповідно до запропонованого нами показника (за ступенем концентрації багатства) спостерігається певна стабілізація ситуації: у 2005–2010 рр. в США, Німеччині, Японії і Франції цей показник покращувався. Водночас, у 2010–2016 рр., навпаки, відбулося погіршення ситуації.

Т. Пікетті пропонує ще один досить цікавий показник вимірювання динаміки багатства і його розподілу: він співвідносить загальну вартість приватного майна (нерухомого, фінансового та професійного з відрахуванням боргів) з національним доходом (т.зв. показник “капітал / дохід”). Так, на рубежі XIX–XX ст., цей показник дорівнював 6–7%, у 1914–1945 рр. – знизився до 2–3% і на початку XXI ст. підвищився до 5–6%. При цьому Т. Пікетті отримує ту саму “U” – подібну криву С. Кузнеця. Паралельно з цим частка верхньої децилі в багатстві з 45–50% знижується до 30–35% і знову підвищується до 45–50% [3].

У результаті впливу зазначених особливостей у кожній країні на макро- і мікрорівнях формується певний перелік параметрів, регульованих поточних показників соціального життя (рівень приватного споживання, питома вага фонду споживання в національному доході, величина середньої заробітної плати).

Описана вище політика розподілу сукупного доходу – це одна складова соціальної політики. Інша її складова – соціальні стандарти, такі як мінімальний розмір оплати праці, пенсійний вік, мінімальна пенсія, тривалість робочого дня й робочого тижня, оплачуваних відпусток, відпустка по догляду за дитиною, система оплати лікарняних, локаутів і простоїв, тривалість і розміри оплати допомоги по безробіттю тощо. Все це становить сукупність соціальних стандартів, не пов’язану або ж безпосередньо не пов’язану з політикою держави щодо розподілу сукупного продукту. Проте вони прямо впливають на соціальну політику, є елементами, що зумовлюють її ефективність.

Соціальним стандартам у даний час, коли суспільства вирішують дилему “споживати чи нако-

пичувати”, не завжди урядами та управліннями приділяється належна увага. Часто ці стандарти формуються історично і справляють на соціальну політику тривалий вплив. Наявність соціальних стандартів дозволяє швидше й ефективніше вирішувати дилему: яку частину суспільного продукту направити на поточне споживання, а яку її частину накопичити для розвитку економіки та розширення споживання в майбутньому? На довгостроковий період економіка зазвичай формує соціальне середовище, а соціальне середовище – економіку.

В історії економічного розвитку підвищення соціальних стандартів здебільшого уповільнювало темпи економічного зростання. Важко навести приклади підвищення соціальних стандартів, яке прискорило б у довгостроковій перспективі (понад 10 років) темпи економічного зростання. Це означає, що стимулювання економічного зростання на основі пропозиції має у довгостроковій перспективі істотні переваги над економічним зростанням, яке базується на заохоченні споживання. Для довгострокового зростання необхідні заощадження, накопичення та інвестиції. На довгострокову перспективу саме таке зростання є більш ефективним із соціальної точки зору. Досвід Німеччини (1949–1965 рр.), Японії (з середини 1950-х до 1973 рр.), Південної Кореї (1963–1993 рр.) показує, що збільшення поточних обсягів споживання уповільнює темпи економічного зростання на довгострокову перспективу [16]. Ми аналізували кореляцію між кінцевим споживанням домашніх господарств, накопиченнями й темпами економічного зростання. Аналіз даних за останні 50–60 років таких країн як Японія і Південна Корея показує, що кореляція між кінцевим споживанням домашніх господарств та економічним зростанням становить 0,8508 (Японія, 1961–2016 рр.) і 0,8588 (Південна Корея, 1963–2016 рр.).

Стандартизація соціального життя у всьому світі набуває великого поширення. Ці стандарти дедалі більше мають універсальний характер. До соціальних стандартів ставляться вимоги глобального характеру. Однією з таких вимог є мотивація: будь-який соціальний стандарт повинен мотивувати людей до підвищення ефективності діяльності. Елементи де мотивації слід виключити. Слушним є міркування Р. Дафта, що без мотивації не може бути ентузіазму [17, с. 217].

Економічно ефективною видається соціальна політика, яка, з одного боку, відповідає усталеним на даний період часу соціальним стандартам, а з другого – дозволяє досягти необхідних темпів економічного зростання.

Під необхідними темпами зростання кожна країна розуміє бажані для неї темпи з точки зору еко-

номічно й історично сформованих особливостей та ознак. Ці особливості й ознаки для різних країн і спільнот можуть бути специфічними: для одних це орієнтація економіки з великою часткою сировинних галузей на структури економіки з високою часткою доданої вартості; для інших – це прискорення економічного зростання, освітнього рівня населення (особливо жінок) у зв'язку з високими темпами економічного зростання; для третіх – недопущення зниження середнього рівня життя (добробуту) на тлі старіння населення тощо. У будь-якому випадку, ми маємо справу з ефективністю витрат ресурсів, розрахованою на певний тимчасовий лаг.

Підсумовуючи, слід зазначити, що економічне зростання також характеризує соціальну ефективність економіки, тому що на довгостроковий період так чи інакше призводить до підвищення соціальних витрат і стандартів. Останні мають бути розроблені на якомога довший період, на відміну від засобів розвитку, в яких вочевидь мусить бути більш короткий горизонт. Для України це революційна зміна: досі, як і за радянських часів, довгострокові економічні плани стосувалися розвитку, а соціальні питання розглядалися в більш короткостроковому діапазоні.

Список використаних джерел

- Соціальна справедливість: сутність, оцінка, реалізація. Теоретико-економічне дослідження / Валерій Новіков, Віктор Семенов. – Saarbrücken, Palmarium Academic Publishing, 2014 року, с.6. [Електронний ресурс]. – URL : http://www.idss.org.ua/monografii/novikov_semenov.pdf
- Lorenz, M. O. (1905). Methods of measuring the concentration of wealth. Publications of the American Statistical Association, Vol. 9, No 70.
- Тома Пікетті. Капітал в XXI столітті: пер. Олександра Дунаєва; див. Розділ “Від Маркса до Ковалю: від апокаліпсису до казки” [Електронний ресурс]. – URL : <https://coollib.com/b/331388/read#t2>
- Simon Kuznets, Economic Growth and Income Inequality. American Economic Review 45 (March): 1-28. (1955).
- Krugman Paul, The Conscience of a liberal, W.W.Norton & Company, New York, London, 2007.
- <http://data.worldbank.org/indicator/SI.DST.10TH.10?view=chart>
- http://www.forbes.com/lists/2010/10/billionaires-2010_The-Worlds-Billionaires_Rank.html
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>
- https://www.forbes.com/billionaires/list/#version:static_search:Ukraine.
- https://www.forbes.com/billionaires/list/#version:static_search:poland
- https://www.forbes.com/billionaires/list/#version:static_search:Turkey
- [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_\(2016\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D0%B8%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B2_(2016)) : https://www.forbes.com/billionaires/list/#version:static_search:India.
- <https://focus.ua/ratings/110931/>.
- <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?view=chart>.
- <http://ukrstat.gov.ua/>.
- Erhard Ludwig, Wohlstand für alle. Bearbeitet von Wolfram Langer, Econ Taschenbuch Verlag. – Dusseldorf, 1990. – S. 10-12.
- Дафт Р.Л. Уроки лідерства / Р. Л. Дафт ; пер. з англ. А.В.Козлова. – М. : Ексмо, 2008.

Bahratian, Hrant Araratovych,

Doctor of Economics, Professor, Professor in the Department of Economics and Management at Banking University (Kyiv);

Klipa, Ivan Anatolijovych,

PhD student in the Department of Economics and Management at Banking University (Kyiv)

© Bahratian, Hr.A. and Klipa, I.A., 2018

Social policy and economic efficiency

Social differentiation is the reverse side of the "income distribution" medal: any distribution means differentiation. In the developed countries of the West, we see trends of accelerated accumulation in connection with faster and more dangerous growth of Asian emerging economies (where traditionally there is a high level of savings). In transition economies, in contrary, according to official statistics, we see an increase in consumption, a decrease in investments, and an outflow of capital. Economically effective is a social policy that, on the one hand, meets the requirements of social standards that have been established for a given period of time, and, on the other hand, allows achieving the necessary rates of economic growth.

Key words: *social differentiation, social standards, inequality, income distribution, concentration of wealth, economic growth.*

Стаття надійшла 25.04.2018